

เพลงอีแซวรุ่นเก่า: การใช้คำอุทานเสริมอรรถรส
ในบทปฏิพากย์
Old-Style E-Seaw Songs: The Trace of Exclamation
and Singing Ornamenting Dialogues

(Received: Sep 15, 2022 Revised: Dec 20, 2022 Accepted: Dec 25, 2022)

สมบัติ สมศรีพลอย¹, สุภัทรา จันทะคัต²
Sombat Somsriploy, Suphatthra Chanthakhat,
วาสิฏฐี สุวรรณพานิช³
Wasitthi Suwanphanich

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การใช้คำอุทานในการร้องเพลงอีแซวรุ่นเก่า ซึ่งมีบทบาทหน้าที่เสริมอรรถรสในบทเพลงปฏิพากย์ที่พ่อเพลงแม่เพลงรุ่นเก่าใช้ร้องเล่นหรือแสดงในอดีต กลุ่มข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์คือวีดิทัศน์การแสดง “เพลงอีแซว” ในเว็บไซต์ยูทูบ ของศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ ผลการวิเคราะห์พบว่า การใช้คำอุทานในการแสดงเพลงอีแซวรุ่นเก่าปรากฏทั้งหมด 11 คำ ได้แก่ ทุด, เอ้ย, อ้อ หรือ อ๋อ, พิโธ่ (พุทโธ่), เฮ้ย, ชะชะ, เอ๊ะ, แหม, หนอยหน้อย (หน้อยแน่) เอ้ย และแน่ะ คำอุทานที่ปรากฏมักแสดงอารมณ์ของความไม่พอใจ ดุถูก ฉุนเฉียว ไม่ยอมแพ้ การข่มขู่ต่อสู้อยู่ มีส่วนน้อยที่ใช้

¹นาวาอากาศโท ดร. อาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา E-mail: som535150@gmail.com

²อาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา E-mail: suphatthrac.bsru@gmail.com

³อาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา E-mail: wasitthi1992@gmail.com

เพื่อแสดงความแปลกใจ และการเรียกด้วยความเอ็นดู การใช้คำอุทาน
เสริมอรรถรสดังกล่าวนับเป็นเสน่ห์ของเพลงอีแซวในอดีตที่สอดคล้อง
กับค่านิยม ขนบการแสดง และบริบทสังคมยุคนั้น

คำสำคัญ: เพลงอีแซวรุ่นเก่า คำอุทาน บทปฏิบัติพากย์

Abstract

This article aims to analyze the trace of exclamation use in the singing of old-style E-Seaw songs. The function of exclamation is to ornament the dialogues which both male and female lead singers used to sing and perform in the past. Unlike nowadays, the singers do not sing the exclamation. The group of data analyzed in this article is the performing videos “Old-Style E-Seaw Songs” retrieved from the YouTube channel of Soon Sangkeet Sin Thanakan Krungthep (or Musical Art Center of the Bangkok Bank). The result of analysis shows that there are 11 exclamation words used in the performance of old-style E-Seaw songs as followed; thút (ทุต), oêi (เอ้ย), ô (อ้อ) or Ỏ (อ๋อ), phithô (พิโธ) (phútthô (พุทโธ)), hoéi (เฮ้ย), cháchá (ชะชะ), é (เอ๊ะ), mǎe (แหม), หนอยหน้อย (nǎinǎi) (nǎinǎe (หน้อยแน), oěi (เอ้ย) and nàe (แนะ). The trace of the use of those exclamation words ornaments the dialogues. Most of the exclamation words express dissatisfaction. Moreover, the exclamation of amazement and affection are also found. The use of exclamation ornamenting dialogue songs is the charm of good old time where the social context related. The present E-Saew performance does not include those exclamation words anymore since the songs are memorized and the role and order of singers and the time are fixed. The exclamation words which male and female lead singers used in singing or improvisation could not be brought in the performance accordingly due to the change of the role and performing context.

Keywords: Old-style E-Seaw song, Trace, Ornamenting, Dialogue.

1. บทนำ

เพลงอีแซวเป็นเพลงที่พ่อเพลงแม่เพลงในเขตสุพรรณบุรีและอ่างทอง กล่าวพร้อมกันว่า เป็นเพลงใหม่เพิ่งมีเล่นจริงจังเมื่อ 40-50 ปีนี้ นับจาก พ.ศ. 2527 ถิ่นกำเนิดอยู่ในสุพรรณบุรี (เอนก นาวิกมูล, 2550, น. 640) แต่ก่อนนี้ยังไม่เรียกเพลงอีแซว แต่เรียกเป็น “เพลงยั่ว” เพราะเล่นกันเป็นทำนอง ร้องยั่วกันสนุก ๆ คล้ายเพลงกลอนยาว แบบแผนไม่มีอะไรมาก กลุ่มคน queเรียกนี้ ได้แก่ ชาวบ้านในอำเภอพนมทวน อำเภอเลาขวัญ อำเภอปอพลอย อำเภออุทอง (เกลียว เสรีจกิจ, 2565) ลักษณะการเล่นเพียงตบมือให้เป็นจังหวะ หรือใช้ฉิ่ง กรับ ตีประกอบ บางครั้งจึงเรียกว่า “เพลงตบเพลง” ต่อมาเอาแคนเป่าประกอบ จึงเรียกว่า “เพลงแคน” ถัดจากนั้นจึงเรียกว่า “เพลงอีแซว” ในช่วงนี้ ได้ยืมเนื้อร้องของเพลงฉ่อยทางอ่างทองมาร้องเป็นเรื่องเป็นราวขึ้น ในที่สุด จากการร้องอย่างสมัครเล่นก็ตั้งคณะขึ้นร้องเป็นอาชีพ (เอนก นาวิกมูล, 2550, น. 327) คณะเพลงอีแซวอาชีพที่เริ่มรับจ้างแสดงจนมีชื่อเสียงโด่งดัง ได้แก่ คณะพ่อไสว วงษ์งาม และแม่บัวผัน จันทรศรี “เพลงอีแซว” จึงกลายเป็น สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมประจำจังหวัดสุพรรณบุรีมาถึงปัจจุบัน

เพลงอีแซวเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่ได้รับความนิยมเรื่อยมา จนถึงปัจจุบัน ทั้งในท้องถิ่นจังหวัดสุพรรณบุรี ท้องถิ่นใกล้เคียง และท้องถิ่นอื่น ๆ ทั่วประเทศ ทั้งในสังคมเมืองและชนบท เพราะผู้แสดงมีการประยุกต์ลักษณะ การร้องเล่นให้มีความทันสมัย (บัวผัน สุพรรณยศ, 2548) จะเห็นได้ว่า สถานภาพ และบทบาทของเพลงอีแซวยังคงทำหน้าที่รับใช้สังคม แม้จะไม่รุ่งโรจน์เหมือนในอดีต แต่ก็ตาม นอกจากนี้ ในปัจจุบันก็มีการนำวีดิทัศน์การแสดงเพลงอีแซวในอดีต และมีการไลฟ์สด (Live) ของการแสดงคณะต่าง ๆ เผยแพร่ลงในสื่อออนไลน์ ในเว็บไซต์และแอปพลิเคชัน Youtube TikTok รวมทั้งมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ กิจกรรมและการแสดงเพลงพื้นบ้านในเพจสมาคมเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ประเทศไทย เพลงอีแซวจึงคงดำรงอยู่ในโลกสามัญที่มีการรับจ้างแสดง และในโลกออนไลน์ที่ทุกคนสามารถรับชมได้

เพลงอีแซวเป็นเพลงปฏิพากย์ยาวที่มีจังหวะเร็วกระชั้น ลักษณะคำประพันธ์เป็นกลอนหัวเดียวเหมือนเพลงพื้นบ้านภาคกลางทั่วไป ดังตัวอย่างเนื้อเพลงต่อไปนี้

ก็แม่อยู่แกละตายกันลงไปเป็นผี บอกว่าคราวนี้แล้วก็หาแม่เพลงละที่ไหน
เล่นเรื่อยอยู่เป็นแถวเขาบอกว่าแนวสะพรั่ง ก็มองดูแก่กันเสียจิงคิดให้เศร้าใจ

(พ่อโสว วงษ์งาม)

กลอนเพลงอีแซวมักจะนิยมใช้ “กลอนโล” เนื่องจากเป็นเพลงปฏิพากย์ต้องต้นโต้ตอบ ชิงไหวชิงพริบระหว่างพ่อเพลงแม่เพลง อีกทั้งกลอนโลมีคำในภาษาจำนวนมากจึงสามารถต้นโดยไม่ติดขัด จากตัวอย่างใช้กลอนโลในคำสุดท้ายของบท คือ “ไหน” กับ “ใจ” และจะลงกลอนโลหรือคำที่ประสมด้วยสระโอะในคำสุดท้ายไปทุกบทจนกว่าจะสิ้นกระแสความ ส่วนการสัมผัสระหว่างวรรคไม่เคร่งครัดเหมือนกลอนสุภาพ จากตัวอย่างคำสุดท้ายของวรรคหน้าคือ “ผี” จะสัมผัสกับ “นี้” ซึ่งเป็นพยางค์ที่ 4 และ “พรั่ง” สัมผัสกับ “จิง” ซึ่งเป็นพยางค์ที่ 7 การที่เป็นเช่นนี้ขึ้นอยู่กับจังหวะการร้องของแต่ละคนว่าจะลงจังหวะห้องสัมผัสได้หรือไม่ หากคำยาวก็รวบให้สั้น หากจำนวนคำสั้นก็ลากเสียงเอื้อนให้ยาว

เอกลักษณ์สำคัญของเพลงอีแซวคือการขึ้นเพลงและลงเพลง กล่าวคือจะขึ้นเพลงด้วยการเอื้อนเสียงยาว ๆ ว่า “เอ่อ...เออ...เอ็ง...เอ้อ...เอ็ง...เออ...” เป็นการทดสอบเสียงหรือตั้งระดับเสียง เพื่อเรียกความสนใจจากผู้ชม ส่วนการลงเพลงหรือรับเพลง ผู้ร้องจะทอดเสียงต่ำและทอดทำนองให้ช้าลง แล้วลงท้ายว่า “เออ เอิง เอย” แล้วลูกคู่จะร้องรับด้วยคำว่า “เออ...แล้ว...” และต่อด้วยสองคำสุดท้ายของวรรค จากตัวอย่าง ผู้ร้องจะทอดเพลงว่า “ให้เศร้าใจ เอ่อ เอิง เอย” ลูกคู่จะรับว่า “เออ แล้ว เศร้าใจ” เป็นต้น

ภาพที่ 1 การแสดงเพลงอีแซว ครั้งที่ 301

“ชุมชนพ่อเพลงแม่เพลงทั่วภาคกลาง” ณ ศูนย์สังคีตศิลป์
ธนาคารกรุงเทพ แม่ทุเรียน สุนทรวิภาต กำลังร้องประกบฝ่ายพ่อเพลง
(สุบรรณวาทิน, 2565, ออนไลน์)

ทำนองเพลงอีแซวรุ่นเก่าที่พ่อเพลงแม่เพลงรุ่นเก๋าร้อง แม่บัวผัน จันทรศรี
ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง เพลงพื้นบ้าน พ.ศ. 2539 ได้ให้สัมภาษณ์
ไว้ในรายการแสดงของศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ ครั้งที่ 833 ชื่อการแสดง
“เพลงอีแซว คณะแม่บัวผัน จันทรศรี” วันที่ 12 กรกฎาคม 2539 ไว้ว่า

เพลงอีแซวทำนองเก่า ๆ ครั้งสมัยก่อนปู่ย่าตาเฒ่า แล้วก็มี
ชั้นแม่ผัน จะเล่าให้ฟังก็ได้ รุ่นพ่อรุ่นแม่รุ่นย่ารุ่นปู่ เขาร้องคนละอย่าง
ไม่แบบนี้ เขาเล่นกันตอนเดือน 11 ไหว้พระวัดไชโย ตอนลงเรือ
ก็ร้องเพลงเรือ พอตึกเข้าก็ขึ้นจากเรือ ขึ้นบกก็ไปเล่นเป็นเพลงแคน
พ่อเป็นคนเป่าแคน เพลงอีแซวแต่ก่อนเรียกเพลงแคน ลูกมั่งหลานมั่ง
ก็ร้องกันไปในลำเรือ มีเครื่องดนตรีแคนกับฉิ่ง อีแซวแบบเก่าสมัยรุ่นพ่อ
นายดินที่วัดป่าเลไลยก์ก็ร้องแบบนี้ ลูกกร่ายก็ร้องประยุกต์แล้ว
คนแต่ก่อนเขาร้องช้า ๆ โต้ตอบกัน ร้องแบบไม่ยาว ขึ้นแล้วก็ลง
ร้องกันถี่ ๆ ขึ้นว่า

เออ..มาเถิดกระไรแม่มา (ลูกคู่รับ) คนสวยอย่าช้าซะแล้วรำไร (ลูกคู่รับ)
 เดินโค้งกันแล้วรำโค้ง (ลูกคู่รับ) รักกับพี่สักงแล้วจะเป็นไร (ลูกคู่รับ)
 แม่แขนอ่อนกันแล้วท่อนอ้อย (ลูกคู่รับ) จะรับกับพี่สักหน่อยพ่อพวงมาลัย (ลูกคู่รับ)

กลุ่มข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์ในบทความนี้มาจากการแสดง “เพลงอีแซว รุ่งเก่า” ของกลุ่มพ่อเพลงแม่เพลงรุ่งเก่าที่บางคนยังร้องแบบสั้น ๆ และบางคน มีการประยุกต์การร้องเนื้อที่ยาวขึ้นกว่าเพลงอีแซวสมัยเก่า การแสดงดังกล่าว บันทึกลงในสื่อออนไลน์ เว็บไซต์ยูทูบ เป็นการแสดงของศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ ครั้งที่ 301 “ชุมนุมพ่อเพลงแม่เพลงทั่วภาคกลาง” ของเพจ ศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ เผยแพร่เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2563 การแสดงดังกล่าวเป็นการแสดงของครูเพลงอาวุโสชาวอ่างทอง-สุพรรณบุรี บันทึกลงการแสดงดังกล่าวจึงเป็นหลักฐานสำคัญให้เห็นวัฒนธรรมการแสดง และวิวัฒนาการของการโต้ตอบกันอย่างถึงพริกถึงขิงของนักเพลงรุ่งเก่าที่มีเสน่ห์ และมีถ้อยคำ “อุทาน” ที่ทำให้เห็นเค้าเงื่อนบางประการบริบทการแสดง ในอดีต ด้วยเหตุนี้ต้องชื่นชมศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ นำโดย เอนก นาวิกมูล ที่มีวิสัยทัศน์ จัดบันทึกการแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลางไว้ แล้วนำเผยแพร่ในสื่อออนไลน์ จึงทำให้เห็นการใช้คำอุทานในเพลงอีแซวรุ่งเก่า ที่เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์

2. อรรถรสในการร้องเพลงปฏิพากย์

เพลงปฏิพากย์ (Dialogue Songs) คือ เพลงที่ชายหญิงร้องโต้ตอบกัน ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของการเกี้ยวพาราสีซึ่งมีจุดเด่นอยู่ที่ไวยาหาร การชิงไหวชิงพริบ (สุภัญญา ภัทรราชย์, 2540, น. 7) ดังบทร้องของแม่บัวผัน จันทรศรี ศิลปินแห่งชาติ สาขากการแสดง ปี 2533 ในงานมหกรรมพื้นบ้าน ตำนานสุโขทัย เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2529 ที่ว่า

“พ่อแม่เจ้าชายน่านที่มานั่ง	ท่านบรรดาที่ฟังร้องขอภัย
ถ้าแม่ผิดกันไปแม่บ้างปลั่งกันไปหรือ	ไม่ควรถืออย่าถือยกมือขึ้นไหว้
ไม่ว่าเพลงอีแซวกันหรือเพลงฉ่า	เมื่อเอ่ยขึ้นต้องด่ากันไม่เลือกว่าหญิงหรือชาย
ผู้หญิงด่าแม่ชายแก้กันว่าเอา	มันไม่ออกไม่เข้ากับกับใคร
เปรียบเหมือนดังถือไม้คนละวา	ไอ้เมื่อฉันทเพกมาแก้ก็เปกไป
หากว่าเราว่าดีคงจะมีคนชม	ว่าชั่วคงจะฉมน้ำลาย

(อนุรักษศิลป์วัฒนธรรม, 2565, ออนไลน์)

หัวใจสำคัญของเพลงพื้นบ้านภาคกลางไม่ว่าจะเป็นเพลงอีแซวหรือเพลงฉ่อยคือการสร้างสรรค์เนื้อหาบทกลอนเพื่อใช้ร้องเกี่ยวพาราสีโต้ตอบกัน เป็นลักษณะการประทุษวาจาเชิงบริภาษระหว่างพ่อเพลงกับแม่เพลงดังบทกลอนที่ว่า “ไม่ว่าเพลงอีแซวกันหรือเพลงฉ่า เมื่อเอ่ยขึ้นต้องด่ากันไม่เลือกว่าหญิงหรือชาย” นอกจากนั้น ยังเป็นการแก้เพลงแก้เกี้ยว ยอกย้อนว่ากันในการชิงไหวชิงพริบ เพื่อความได้เปรียบโดยมีศักดิ์ศรีของเพศเป็นเครื่องเติมพ้น “ผู้หญิงด่าแม่ชายแก้กันว่าเอา มันไม่ออกไม่เข้ากับกับใคร” แม่บัวผัน จันทรศรี ได้อุปมาเปรียบเทียบว่า การว่าเพลงเปรียบเหมือนการต่อสู้โดยมีอาวุธคือไม้คนละวาที่ใช้ตีกัน “เปรียบเหมือนดังถือไม้คนละวา ไอ้เมื่อฉันทเพกมาแก้ก็เปกไป” หากตีความถ้อยคำ “ไม้” ที่มีความยาวคนละวาซึ่งพ่อเพลงแม่เพลงใช้เป็นอาวุธตีกันให้เกิดเสียงดังสนั่น นั่นก็คือถ้อยคำวาจาในการปฏิพากย์โต้ตอบกันนั่นเอง

ภาพที่ 2 พ่อเพลงแม่เพลงอีแซว พ่อบัวเผื่อน โพธิ์พักตร์ (นั่งพนมมือ)
พ่อไสว วงษ์งาม (นั่งยอง ซ้ายมือ) แม่บัวผัน จันทรศรี (นั่งขวามือ คนที่
1) และ แม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ (นั่งขวามือคนที่ 2)
(เอนก นาวิกมูล, ผู้ถ่ายภาพ, 2529)

การร้องกลอนโต้ตอบกันด้วยโวหารทำให้ผู้ชมการแสดงเกิดอรรถรส ซึ่งหมายถึงถ้อยคำที่ทำให้เกิดความสนุกสนานแฝงไปด้วยอารมณ์ขัน เกิดความซาบซึ้ง หรือเกิดความสะเทือนใจ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, 2556, น. 1337) อรรถรสดังกล่าวในเพลงอีแซวรุ่นเก่า คือ วิจารณ์การเล่นเพลงของพ่อเพลงแม่เพลงรุ่นเก่าทั้งถ้อยคำ น้ำเสียง และลีลาท่าทางที่เป็นอัตลักษณ์ การร้องโต้ตอบกันด้วยบทกลอนโดยไม่มีการพูด หรือสนทนากันนัก เป็นการร้องโต้ตอบแก้เกี้ยวว่ายอกย้อนเดินกลอน แบ่งฝ่ายชายหญิงรุมกันว่า เพื่อชิงไหวชิงพริบแสดงปฏิภาณเอาชนะกัน ด้วยคารม เป็นขนบนิยมในการเล่นเพลงแบบเก่า

อรรถรสดังกล่าวทำให้ผู้เผยแพร่บันทึกการแสดงลงในเว็บไซต์ยูทูบ ตั้งชื่อว่า “อีแซวโบราณ ว่ากันเข้าใจ” การแสดงเพลงอีแซวดังกล่าวเป็นตัวแทน ยุคสมัยเก่า ซึ่งทำให้เห็นค่านิยมหรือขนบนิยมของการเล่นเพลงแบบเก่า

มีการร้องกลอนว่าแก้กันอย่างดุเดือดเผ็ดมัน “ว่ากันเข้าใจ” ผู้ศึกษาได้ตั้งข้อสังเกตในประเด็นการร้องเพลงปฏิพากย์ของอีแซวรุ่นเก่าว่า นอกจากการร้องกลอนแก้กันอย่างคมคายแสดงถึงปฏิภาณไหวพริบแล้ว การใช้คำอุทานเพื่อเสริมอารมณ์สเป็นลักษณะเด่นประการหนึ่งที่ช่วยเสริมลีลาการร้องให้เกิดอารมณ์

ภาพที่ 3 การแสดงเพลงอีแซว ครั้งที่ 301

“ชุมนุมพ่อเพลงแม่เพลงทั่วภาคกลาง”

ณ ศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ แม่ตะลุ่ม สุธณ

กำลังร้องประกับ พ่อกร่าย จันทรแดง

(สุบรรณวาทิน, 2565, ออนไลน์)

3. การใช้คำอุทานเสริมอารมณ์สในเพลงอีแซวรุ่นเก่า

พระยาอุปทิศศิลปสาร (2544, น. 109) ให้นิยามของคำอุทานว่า “คำพวกหนึ่งที่ถูกพูดเปล่งออกมา แต่ไม่มีความแปลเหมือนคำชนิดอื่น เป็นแต่ให้ทราบความต้องการ หรือสนใจใจคอกว่าเป็นอย่างนั้นอย่างนั้นเท่านั้น เช่น ตัวอย่าง เออ! เอ๊ะ! โอ้ย! เอ้ย! ดังนี้ เป็นต้น บางทีก็เอาคำที่มีคำแปล มาแปลงเป็นอุทานก็มี เช่น พุทโธ! อนิจจา! อกเอ้ย! เจ้าเอ้ย! ดังนี้ เป็นต้น” ส่วน วิจิตรนั ภาณพงศ์ และคณะ (2552, น. 64-65) ให้นิยามของคำอุทานว่า “คำที่เปล่งออกมาเพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ เช่น สะเทือนใจ ตกใจ

ดีใจ เห็นใจ ประหลาดใจ สงสาร สงสัย เจ็บปวด ฯลฯ คำอุทานทำให้ผู้ฟัง หรือผู้อ่านรู้ว่าผู้พูดหรือผู้เขียนมีความรู้สึกอย่างไร”

กล่าวโดยสรุป คำอุทานจึงหมายถึงคำที่ใช้สื่อหรือแสดงอารมณ์ ความรู้สึกต่าง ๆ ของผู้พูด คำอุทานนอกจากจะปรากฏในการสื่อสารทั่วไปแล้วยังปรากฏในเพลงพื้นบ้านด้วย ดังที่ เกลียว เสร็จกิจ (2565) กล่าวถึงคำอุทานในเพลงพื้นบ้านว่า คำอุทานส่วนใหญ่จะใช้ตอนโต้ตอบกันอย่างรุนแรง ตอนเราเดินกลอนธรรมดาที่ไม่ค่อยได้ใช้ มันประกอบกับความรู้สึกเราที่ใช้ถ่ายทอดออกมาเป็นคำนั้น จากการวิเคราะห์การใช้คำอุทานในการแสดง เพลงอีแซวรุ่นเก่า พบจำนวน 11 คำ ดังนี้

3.1 ทุด คือ คำที่เปล่งแสดงความไม่พอใจ ตีเตียนหรือดูถูก (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, 2556, น. 576) ดังบทกลอน

แม่ทุเรียน: เฮ้ยข้าจะลองดูเอ๋ยว่าสู้สักพัก ถามว่าจะสูงศักดิ์เอ๋ยว่าเท่าไร
เขาว่าไอ้มะเขือไอ้ที่พาดปากขาม **“ทุด”** พวกไอ้สามหนอวันตาย

ตามความหมายของเพลงปฏิพากย์ คือการใช้ถ้อยคำร้องโต้ตอบกัน เมื่อร้องว่ากันแล้วแม่เพลงย่อมมีอารมณ์ ดังนั้น คำอุทานเสริมอารมณ์ “ทุด” จึงแสดงความไม่พอใจ ดูถูก พร้อมการสาปแช่งถึงบริภาษให้พ่อเพลงตาย ภายในสามวัน

3.2 เอ้ย พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556, น. 1433) ให้ความหมายของ “เอ้ย” ว่า “คำที่เปล่งออกมาแสดงอาการว่า พุดผิดไป เป็นต้น” อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษาเห็นว่า “เอ้ย” ที่ปรากฏในขอบเขต ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาไม่ได้มีความหมายดังกล่าว พิจารณาได้บทกลอน ต่อไปนี้

แม่ทุเรียน: เฮ้ยข้าจะลองดู **“เอ้ย”** ว่าสู้สักพัก ถามว่าจะสูงศักดิ์เอ๋ยว่าเท่าไร
เขาว่าไอ้มะเขือไอ้ที่พาดปากขาม ทุดพวกไอ้สามหนอวันตาย

จะเห็นว่า คำว่า “เอ๋ย” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ไม่สอดคล้องกับถ้อยคำอุทานเสริมอรรถรสในบทเพลง คำว่า “เอ๋ย” ในที่นี้ ไม่ใช่การเอื้อนในเนื้อเพลงและไม่ได้แสดงว่าพูดผิดไป แต่บริบทที่เปล่ง คำอุทาน “เอ๋ย” เหมือนเป็นการพูดแตกตันออกมา แสดงการย้ำความหนักแน่นในปลายวรรค ลงเพลง “จากไปสู่วิมาน ‘เอ๋ย’ อยู่ที่ไหน” และเปล่งออกมาแสดงความมั่นใจ มีความพร้อมต่อสู่การรบกับพ่อเพลง ดังบทกลอน “เฮ้ยข้าจะลองดู ‘เอ๋ย’ ว่าสู้สักพัก”

3.3 อ้อ หรือ อ่อ คือคำที่เปล่งออกมาแสดงว่ารู้แล้ว เข้าใจแล้ว หรือนึกได้ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, 2556, น. 1383) ดังบทกลอน

แม่บัวผัน: “อ้อ” ไม่ได้เมื่อสาวเอ็งจะเอากันเมื่อแก่ ว่าของเหียวช่างแม่นั้ประไร
เอ็งจะมาเล่นคนเฒ่าเอ็งจะมาเอาคนแก่ มึงช่างไม่คิดถึงแม่มึงหรือยังไ
แม่ทุเรียน: “อ่อ” ไม่ได้เมื่อสาว “อ่อ” จะเอาเมื่อแก่ ของเหียวช่างแม่นั้ประไร
มาเจอของเหียวประเดียวของเอ็งต้องหด เย็ดพ่อมึงเอรสเล่าที่ใคร

คำอุทาน “อ้อ” หรือ “อ่อ” ในบทเพลงอีสาน จะปรากฏอยู่ต้นวรรคเพื่อแสดงว่ารู้แล้ว เนื่องจากพ่อเพลงได้ทิ้งท้ายบทร้องไว้ว่า “ไม่ได้เมื่อสาวจะเอาเมื่อแก่ ไอนั้นเหียวช่างแม่นั้ประไร” แม่เพลงสองคน คือแม่บัวผันกับแม่ทุเรียนจะแก้เพลงโดยการย้ำหรือเดินกลอนของพ่อเพลงกลับ แต่ได้แทรกคำอุทาน “อ้อ” หรือ “อ่อ” ไว้หน้าประโยคกลอนเริ่มต้นเพื่อแสดงว่าเข้าใจสิ่งที่พ่อเพลงกล่าว เป็นการเสริมอรรถรส นอกจากนั้น อ่อ มีนัยยะทวนคำเน้นย้ำ เพิ่มน้ำหนัก เป็นการข่มในที่ว่า ฝ่ายตรงข้ามพูดไม่ดี ให้ระวังตัวไว้นะ ต้องยอมรับผลของการพูดไม่ดี ต่อไปจะเป็นการแก้เพลงแล้ว

3.4 พิโธ่ (พุทโธ่) คือ คำที่เปล่งออกมาแสดงความสงสาร หรือรำคาญใจ เป็นต้น (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, 2556, น. 843) ดังบทกลอน

แม่บุญมา: “พิไร” คนเราเกิดมามีสังขารเปลี่ยนแปร มีแต่เกิดมีแต่แก่มีแต่เจ็บมีแต่ตาย
 ดูแต่สังขารเฮ้ยเห็นมันไม่น่ายึดเหนี่ยว จะห้ามทือไม่ให้เหี่ยวแล้วมันห้ามกันไม่ได้

สืบเนื่องจากที่พ่อเพลงกล่าวทิ้งท้ายกลอนไว้ว่า “ไม่ได้เมื่อสาวจะเอาเมื่อแก่
 ไอนั้นเหี่ยวช่างแม่มั่นประไร” แม่บุญมาก็จะโต้ตอบเชิงสั่งสอนให้เห็นสังขาร
 ของชีวิตว่า คนเราย่อม มีเกิด แก่ เจ็บ ตาย สังขารที่เป็นรูปธรรมโดยเฉพาะ
 ผิวนั้น ดังนั้น “จะห้ามทือ (ออกเสียง ทือ แทน ที เพื่อเลี่ยงคำหยาบ) ไม่ให้เหี่ยว
 แล้วมันห้ามกันไม่ได้” ที่น่าสนใจคือ แม่เพลงใช้คำอุทาน “พิไร” ที่มาจากคำว่า
 “พุทไร” เปลี่ยนแปลงเสียงเป็น “พุทไร” แล้วกลายมาเป็น “พิไร” ในภาษาชาวบ้าน
 คำอุทานดังกล่าวแสดงความสงสัยถึงสังขารต่อพ่อเพลงที่ไม่เข้าสังขารของชีวิต
 เป็นความชาญฉลาดของแม่เพลงที่ใช้คำอุทานเสริมอารมณ์ส่อคล้อยกับเนื้อหา
 ทางด้านหลักธรรมพุทธศาสนา

3.5 เฮ้ย คือ คำที่เปล่งออกมาเพื่อให้รู้ตัวหรือให้ยั้ง เป็นต้น
 (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, 2556, น. 1447) หรือ
 เป็นการเรียกขานเพื่อข่มคู่ต่อสู้หรือฝ่ายตรงข้าม ดังบทกลอน

แม่บุญมา: “พิไร” คนเราเกิดมามีสังขารเปลี่ยนแปร มีแต่เกิดมีแต่แก่มีแต่เจ็บมีแต่ตาย
 ดูแต่สังขารเฮ้ยเห็นมันไม่น่ายึดเหนี่ยว จะห้ามทือไม่ให้เหี่ยวแล้วมันห้ามกันไม่ได้
 แม่ผ่อง: หนอย หนอย บอกของน้องนี้สิก็หรือพี่จ๋า ดูตามาพวกแกเฮ้ยพวกแกเมื่อไหร่
 “เฮ้ย” รู้กันเสียมั่งกันสิไอ้หมา เมื่อจะตีตัวข้านะไอ้พวกหน้าอึควาย
 แม่ทุเรียน: “เฮ้ย” ข้าจะลองดูเฮ้ยว่าสู้สักพัก ถามว่าจะสูงศักดิ์เอ้อว่าเท่าไร
 เขาว่าไอ้มะเขือไอ้ที่พาดปากขาม ทูตพวกไอ้สามหนอนวันตาย
 แม่จะลองดู “เฮ้ย” ว่าสู้สักพัก ถามเองจะสูงศักดิ์เสียเท่าไร
 เอ็งไม่ได้ดมน้ำเยียวหอกไอ้เปลี่ยวลิ้มตอน ไปเล่นลิเลิดนางนอนเขียวหนอแม่ควาย
 ทำเขาได้ “เฮ้ย” แต่หัวค้ำ ว่าดึกหนอยเอ็งก็ข้าแม่ทุเรียนไม่ได้

การใช้คำอุทาน “เฮ้ย” นิยมมากที่สุด ปรากฏต้นกับ
 กลางวรรคหน้าของบทกลอน เพื่อแสดงให้เห็นคู่ต่อสู้รู้ว่ากำลังโต้ตอบด้วย
 เช่น การปรากฏที่ต้นวรรค “‘เฮ้ย’ รู้กันเสียมั่งกันสิไอ้หมา” บอกให้พ่อเพลงรู้ว่า
 จะย้อนกลอนตอบกลับโดยใช้อุปลักษณ์พ่อเพลงเป็นหมา นอกจากนั้นยังปรากฏ

คำอุทานคำนี้กลางวรรค เช่น “แม่จะลองดู ‘เฮ้ย’ ว่าสู้พริก” และ “ทำเขาได้ ‘เฮ้ย’ แต่หัวคำ” ล้วนแต่เป็นการบอกให้ฝ่ายตรงข้ามรู้ตัวแฝงนัยยะการท้าทายต่อสู้ พร้อมทั้งจะโต้ตอบ ยอกย้อนกลับ และเอาคืน นับเป็นอรรถรสเสริมบทปฏิพากย์ที่ชัดเจน

3.6 ซะซะ คือ คำที่เปล่งออกมาเวลาโกรธหรือไม่พอใจ เป็นต้น (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, 2556, น. 365) ดังบทกลอน

แม่ตะลุ่ม: “ซะซะ” ไม่ได้เมื่อสาวจะลองเอาเมื่อแก่ มะมะมาสิมึงแนมมาลองกับกูก็ได้
ถ้าผู้หญิงเขายอมเซียวหนอว่าพร้อมพริก ถ้าเขาปลงใจรักละแกก็ทำฉันได้
ถ้าผู้หญิงเขาไม่ยอมเซียวหนอไอ้ชาติระยำ ต่อให้พอมึงก็ทำกูไม่ได้

นอกจากใช้คำอุทานเพื่อแสดงอารมณ์โกรธ ไม่พอใจแล้ว แม่เพลงบางคนมีลีลาการใช้กริยาท่าทางประกอบ เช่น แม่ตะลุ่มใช้คำอุทาน “ซะซะ” แสดงอารมณ์โกรธหรือไม่พอใจ พร้อมกับยกมือชี้หน้าพ่อเพลง เป็นการเสริมอรรถรสโดยใช้ทั้งวจนภาษาและอวัจนภาษาในการสื่อสาร

3.7 เอ๊ะ คือ คำที่เปล่งออกมาแสดงความฉงน ไม่เข้าใจ หรือไม่พอใจ เป็นต้น (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, 2556, น. 1434) ดังบทกลอน

พ่อเผ่า: กว่าของกูจะหุดพวกมึงก็หมดต้นหา ต้องไปนอนปากอ้าเหมือนอย่างปล่องเรือไอ
ตะกั่วแม่ทุเรียนมาว่าตั้งหลายคำ “เอ๊ะ” ใจตีหรือฉันก็จำเอาไว้ได้

คำอุทาน “เอ๊ะ” ที่พ่อเพลงใช้ในบริบทนี้แสดงความไม่พอใจ แม่เพลงที่ต่อว่ามาหลายคำ ทำให้เกิดการเจ็บแค้น ผึงใจ ดังข้อความ “ฉันก็จำเอาไว้ได้” เป็นอรรถรสของการปฏิพากย์ลักษณะหนึ่ง

3.8 แหม คือ เสียงที่เปล่งออกมาให้รู้ว่าเป็นการแปลก (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, 2556, น. 1354) คำว่า “แหม” นี้

ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานระบุว่า เป็นคำวิเศษณ์ (ว.) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากบริบท เห็นว่าคำว่า แหม ในที่นี้ทำหน้าที่เป็นคำอุทานสอดคล้องกับตำราหลักภาษาไทยของพระยาอุปกิตศิลปสาร (2544, น. 109) ที่กำหนดให้คำว่า “แหม” เป็นคำอุทานบอกอาการ การร้องเพลงอีแซวแนวโบราณ ปรากฏการใช้คำว่า “แหม” จำนวนมาก ดังบทกลอน

พ่อกร่าย: บอกว่าใจแม่ลุ่ม แหม ว่าใจฉัน	ก็ละม้ายคล้ายกันคล้ายหัวใจ
เพราะเราไม่เจอกันนานแหมประมาณเกือบปี	ไม่เจอกันเลยซะที่ไม่รู้ว่าไปไหน
แม่ตะลุ่ม: พ่อจำแม่นจำน้ำตาไหลปรี่	แหม น้ำตาแคว้นนี้ไหลมากมาย
น้ำตาไหลเล็ดอย่างกับเม็ดฝน	เต็มทีแม่ลุ่มก็ทนแทบไม่ไหว
แม่ตะลุ่ม: ดีแท้ดีแท้แถมาส่งสอน	โอนอ่อนนะเอาใจ
บอกว่าทั้งหมดใครไม่ดีเหมือนกร่ายพี่	แหม แกเตือนสติเขานั่นก็ซึ้งใจ
แหมเอ๋ยแกละขอคนละที	หันหน้ามาทางนี้เถอะแม่หนูใจ

การร้องโต้ตอบกันระหว่างพ่อเพลงแม่ของเพลงอีแซวรุ่นเก่า นิยมใช้คำว่า “แหม” อาจเป็นต้องการเปล่งออกมาให้รู้ว่าเป็นการแปลกใจ และมีนัยยะถึงการชมหรือตำหนิด้วย ดังตัวอย่าง “บอกว่าใจแม่ลุ่ม แหม ว่าใจฉัน ก็ละม้ายคล้ายกันคล้ายหัวใจ” พ่อกร่ายใช้คำอุทานนี้เสริมอารมณ์ในการปฏิพากย์กับแม่ตะลุ่ม แสดงถึงอาการแปลกใจว่า ใจของแม่ตะลุ่มกับใจของพ่อกร่ายช่างเหมือนกัน เนื่องจากจากกันหลายปี แต่ยังมีความคิดถึงเหมือนกัน ทำให้พ่อกร่ายสัมผัสถึงความแปลกใจดังกล่าว

3.9 หนอยหน้อย คือ คำที่เปล่งออกมาเมื่อไม่พอใจหรือผิดหวัง (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, 2556, น. 1284) การใช้คำคำนี้นับเป็นการเสริมอารมณ์ในการโต้ตอบที่ดุเดือด เนื่องจากแฝงอารมณ์ความไม่พอใจไว้ ดังบทกลอน

แม่ผ่อง: หนอย หน้อย บอกของน้องนี้สับก็หรือพี่จำ	ดูตามามาพวกแกเฮ้ยพวกแกเมื่อไหร่
“เฮ้ย” รู้กันเสียมั่งกันสิไอ้หมา	เมื่อจะตีตัวข้านะไอ้พวกหน้าฮีควาย

พ.ศ. 2554 (2556, น. 645) ระบุว่า เป็นคำวิเศษณ์ (ว.) หมายถึง “คำที่ทักบอกให้รู้ตัว” อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากบริบทเห็นว่า คำว่าแนะในที่นี้ทำหน้าที่เป็นคำอุทาน สอดคล้องกับตำราหลักภาษาไทยของพระยาอุปกิตศิลปสาร (2544, น. 109) ที่กำหนดให้คำว่า “แนะ” เป็นคำอุทานบอกอาการแสดงอาการร้องเรียกหรือบอกให้รู้ตัว พิจารณาบทกลอนต่อไปนี้

จากการศึกษาการใช้คำอุทานเสริมอารมณ์สบทเพลง อีแซวรุ่นเก่า พบคำอุทาน 11 คำ ได้แก่ ทุด, เอ้ย, อ้อ หรือ อ้อ, พิโธ่ (พุทโธ่), เฮ้ย, ซะซะ, เอ๊ะ, แหม, หนอยหน้อย เอ้ย และแนะ การใช้คำอุทานในเพลงป๊อปปูล่า มีหน้าที่และบทบาททางอารมณ์ที่หลากหลาย ส่วนใหญ่แสดงอารมณ์ความไม่พอใจ ตูถูก ฉุนเฉียว ไม่ยอมแพ้ การข่มขู่ต่อสู้อยู่ เพราะอยู่ในบริบทเพลงป๊อปปูล่า แต่นอกจากนี้ยังแสดงอารมณ์ความรู้สึกอื่น ๆ เช่น การแสดงความแปลกใจ การเรียกด้วยความเอ็นดู การทักให้รู้ตัว เป็นต้น

คำอุทานอาจปรากฏหนึ่งคำหรือหลายคำในการร้อง
ดังตัวอย่างของแม่ทุเรียนที่ใช้คำอุทานในการร้องได้ตอบ 1 ลง ถึง 3 คำ
ได้แก่ เฮ้ย เอ้ย และทุต อันเป็นลีลาการร้องที่เสริมอารมณ์และเสริมเสน่ห์
ของบทกลอน ดังบทกลอน

แม่ทุเรียน: “เฮ้ย” ขาจะลองดู “เฮ้ย” วาู้สึกพัก ถามว่าจะสูงศักดิ์เอื่อว่าเท่าไร
เขาว่าไ้มะเชื่อไ้ที่พาดปากชาม “ทอด” พวกไ้สามหนอวันตาย

นอกจากคำอุทานทั้ง 11 คำแล้ว ผู้ศึกษายังพบคำที่ใช้เสริมอรรถรสบทเพลงปฎิพากย์ที่น่าสนใจได้แก่คำว่า “ละ” พิจารณาตัวอย่างดังต่อไปนี้

พ่อไสว: เมื่อเวลามันจะน้อยข้านี้จะย่อยเนื้อเรื่อง เวลามันจะไม่เปลืองกันลงไป
 ก็วันนี้มางานละก็งานแม่อยู่ เมื่อพี่น้องแฉะก็รู้กันเลยมาหลาย
 ก็แม่อยู่แฉะตายกันลงไปเป็นผี บอกว่าคราวนี้แล้วก็แม่เพลงละที่ไหน

คำว่า “ละ” เป็นคำที่ใช้ประกอบข้อความข้างหน้าเพื่อยืนยันให้มีน้ำหนักขึ้น เช่น มิน่าละ จะไปไหมละ(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, 2556, น. 1043) คำว่า “ละ” นี้ วิจิตร ณ ภาณุพงศ์ และคณะ (2552, น. 61) จัดเป็นคำลงท้าย ประเภทคำลงท้ายแสดงทัศนภาวะ

จากบทกลอนดังกล่าว เนื้อร้องนั้นกล่าวถึงการชุมนุมพ่อเพลงแม่เพลงพื้นบ้านภาคกลางที่มาร่วมงานศพของยายทองอยู่แม่เพลงอาวุโสที่ถึงแก่กรรม พ่อไสวदनกลอน “ก็วันนี้มางานละ” โดยใช้คำว่า “ละ” เสริมอรรถรสเพื่อยืนยันข้อความข้างหน้า “ก็วันนี้มางาน” ทำให้การมาร่วมงานครั้งนี้ให้น้ำหนัก เน้นย้ำว่าทุกคนตั้งใจมางานครั้งนี้เพื่อให้เกียรติแม่ทองอยู่ ดังถ้อยคำต่อมา “ก็งานแม่อยู่”

4. บทสรุป

การร้องเพลงอีแซวรุ่นเก่าโดยสอดแทรกคำอุทานไว้ในเนื้อร้อง นับเป็นการเสริมอรรถรสในบทปฏิบัติที่โต้ตอบกันด้วยคารมและฝีปาก หมวดยกตัวอย่างแสดงให้เห็นการใช้ภาษาในการร้องเพลงอีแซวรุ่นเก่า ในขณะที่คณะเพลงอีแซวในปัจจุบันมีการใช้คำอุทานแบบนี้น้อยลง พิจารณาจากคลิปการแสดงเพลงอีแซวปัจจุบันในสื่อออนไลน์ การเล่นเพลงรุ่นเก่านอกจากการใช้คำอุทานเสริมอรรถรสดังกล่าวมาแล้ว ยังมีการใช้คำกริยาประกอบท่าทางด้วย ตัวอย่างคำว่า “ถุย” (เกลียว เสร็จกิจ, 2565) ซึ่งเป็นคำกริยา หมายถึง ถ่ม เช่น ถุยของในปากออกมา, ถ่มน้ำลายมีเสียงดังเช่นนั้น, ออกเสียงดังเช่นนั้นแสดงกิริยาดูหมิ่น (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, 2556, น. 533) ดังข้อความสัมภาษณ์ แม่ขวัญจิต ศรีประจันต์

“แม่ถ้าผู้ชายมาว่ากันหนัก ๆ บางทีก็คนนั้นก็ว่าฉัน คนนี้ก็ว่าฉันแกล้งไฉนก็ว่าฉันแกล้ง ถุยแม่มีงไม่แกล้งหรือใจ แทนที่จะต้องเดินมาอีก สามสี่คำ แล้วก็ค่อยลง แต่ไม่ เอาถุยคำเดียว ถ้าคนดูอายุใกล้เคียงแม่ก็จะถุย แต่ถ้าเด็ก ๆ ก็ โถ แหม ดูสถานที่ มันใช้ไม่ได้เหมือนเดิม อารมณ์พวกแม่ก็ไม่ได้แบบนั้นแล้ว เพราะคู่ต่อสู้ไม่มี”

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การใช้คำอุทานในบทร้องเพลงปฏิบัติเป็นลักษณะการแสดงของเพลงอีแซวในสมัยโบราณ ไม่ปรากฏการใช้คำเหล่านี้มากนักในการแสดงเพลงพื้นบ้านปัจจุบัน อาจปรากฏบ้างหากเป็นการแสดงของแม่เพลงรุ่นเก่า เช่น แม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ แต่ก็มีไม่มากเพราะขาดคู่ต่อสู้ที่เป็นพ่อเพลงรุ่นเก่า ซึ่งว่าเพลงทั้งเพลงดับเพลงต้นแสดงปฏิกิริยาไหวพริบเนื่องจากปัจจุบันเป็นเพลงท่องจำ ทำให้การสื่อสารอารมณ์ในการโต้ตอบไม่เด่นชัด จึงเป็นเหตุผลสำคัญทำให้คำอุทานที่สอดแทรกในเนื้อร้องค่อย ๆ จางหายไปเป็นลำดับ

การใช้คำอุทานเสริมอารมณ์รสในเพลงป๊อปปากย์ กรณีศึกษา เพลงอีแซวรุ่นเก่า ทำให้เห็นการใช้คำอุทาน เกลียว เสรีจกิจ (2565) กล่าวว่า การใช้คำอุทานในเพลงอีแซวรุ่นเก่านั้นเป็นเสน่ห์ของยุคหนึ่ง เหมาะกับสังคมยุคนั้น การแสดงในปัจจุบันไม่ค่อยปรากฏมากนัก เนื่องจากการแสดงปัจจุบันได้วางบทตัวผู้ร้องเล่นตามลำดับ เล่นตามตำแหน่ง เป็นเพลงท่องจำ เล่นตามเวลาที่กำหนด ถ้อยคำแบบพ่อเพลงแม่เพลงในอดีตก็ไม่สามารถนำมาใช้ร้องได้ทั้งหมด เนื่องจากบทบาทหน้าที่และบริบทการแสดงเปลี่ยนไป ส่วนการด้นเพลง มีเฉพาะหน่วยงานที่รับจ้างไปแสดงโดยเฉพาะ เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับหน่วยงานหรือเจ้าภาพที่ไปแสดง ไม่ใช่เพลงป๊อปปากย์แบบรุ่นเก่า นอกจากนั้นวัยของผู้เล่น โดยเฉพาะวัยเด็กบางครั้งก็ไม่สามารถใช้คำอุทานที่มีความหมายเชิงลบหรือหยาบคายได้ ต้องท่องแล้วร้องไปตามบท

เอกสารอ้างอิง

- เกลียว เสรีจกิจ (ขวัญจิต ศรีประจันต์). แม่เพลงอีแซว ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (เพลงพื้นบ้าน) ประจำปี 2539. (สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2565).
- บัวผัน สุพรรณยศ. (2548). “*เพศศึกษาในเพลงพื้นบ้าน*” ใน ภาษาสองสังคม วรรณคดีสองชีวิต: หนังสือรวมบทความจากการประชุมวิชาการ 12-13 พฤษภาคม ณ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วิจิตร ภาณุพงศ์ และคณะ. (2552). *บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 3: ชนิดของคำ วลี ประโยค และสัมพันธ์สาร*. กรุงเทพฯ: สถาบันภาษาไทย สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- ศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ. (2563). *รายการแสดงของศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ ครั้งที่ 833 เพลงอีแซว คณะแม่บัวผัน จันทรศรี*. สืบค้น 23 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=CmW0aH6jnYs&t=2181s>
- สุกัญญา ภัทรราชย์. (2540). *เพลงปฐิพากย์: บทเพลงแห่งปฐิพากย์ของชาวบ้านไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย. (2564). *มหกรรมพื้นบ้าน ตำนานสุโขทัย เพลงอีแซว คณะแม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ เพลงฉ่อยพ่อสุชิน ทวีเขตต์*. สืบค้น 23 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=VidenxQrWE>

เอนก นาวิกมูล. (2550). *เพลงนอกศตวรรษ*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มติชน.
อุปิตติลปसार, พระยา. (2544). *หลักภาษาไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ:
ไทยวัฒนาพานิช.

Subanwatin สุบรรณวาทีน. (2563). เพลงอีแซว พ่อเพลงแม่เพลง สุพรรณ
อ่างทอง. สืบค้น 23 กุมภาพันธ์ 2565, จาก [https://www.youtube.com/
watch?v=V4GtVvsUvLQ&t=808s](https://www.youtube.com/watch?v=V4GtVvsUvLQ&t=808s)